

Lördagen den 9 Mars 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 6 dennes och protokollet för den 29 sistlidne Februari.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag får anhålla om ledighet från riksdagen till den 3 i nästa månad.

Denna anhållan bifölls.

Grefve Trolle-Wachtmeister: För vårdande af viktiga angelägenheter får jag anhålla om ledighet från riksdagen under 14 dagar från och med nästa onsdag.

Jemväl härtill lemnade Kammaren sitt samtycke.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 13, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Herr Stråle: Jag medgifver, i likhet med Utskottet, att pensioner af ifrågavarande beskaffenhet endast undantagsvis böra beviljas; men jag tror, att några icke så obetydliga omständigheter kunna i förevarande fall åberopas till stöd för Kongl. Maj:ts proposition. Sökandens fader, Öfverstelöjtnanten Schander, har varit öf-

ver 43 år i statens tjänst, derunder 32 år vid pionierkorpsen och kronoarbetskorpsen dels såsom kompanichef och dels, större delen af tiden, såsom bataljonschef; och i handlingarne är han vitsordad, hvad äfven jag, som under några år varit hans chef, kan intyga, för utmärkt nit, ordning och skicklighet. På grund af sina meriter fick Öfverstelöjtnant Schander vid 1854 års riksdag rätt till pension af 1,500 R:dr, då han uppnått 65 års ålder och kunde styrka, att hans helsa var försvagad. Han öfverlefdes flera år pensionsåldern, men kom aldrig i åtnjutande af pensionen, som följaktligen besparades staten; och då efter hans död åt hans enka beviljades en pension å 500 R:dr, åberopades jemväl såsom motiv, att hon hade en sjuklig, oförsörjd dotter. Enkan Schander är nu död, och dottern, som är 40 år, lider af bräcklig helsa och en betänkligt tilltagande svaghet i synorganerna, i följd hvaraf arbetsförmågan är i hög grad försvagad. Kongl. Maj:t har föreslagit, att $\frac{2}{3}$ delar af modrens pension måtte tilldelas dottern. Jag tror mig kunna med någorlunda skäl lägga Kammaren på hjertat att icke vägra en afliden tjänstemans nu till åren komna och af sjukdom och svag syn lidande dotter en pension af 200 R:dr R:mt. Och hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve af Ugglas: Den siste talaren har framlagt det behof, som Öfverstelöjtnanten Schanders dotter har af understöd; och samma upplysningar finnas i den Kongl. propositionen. Frågan är nu endast, huruvida detta behof ensamt är tillräckligt skäl för att hon skulle uppföras såsom pensionstagare å nionde hufvudtiteln. Denna hufvudtitel afser dels pensionering af statens tjänstemän efter vissa grunder, dels ock beviljande af pension i det undantagsfall, då sjuklighet förmår tjänstemannen att innan pensionsåldern lemna tjänsten och han genom nit i tjänsteutöfningen gjort sig af understöd förtjent. Der uppföras äfven pensioner åt enkor till tjänstemän, hvilka efter en långvarig tjänstetid aflidit och lemnat enkan i fattiga omständigheter; och det var just på grund af de förtjenster och den långvariga tjänstetid, som Öfverstelöjtnanten Schander användt i statens tjänst, som på sådant sätt förfors med hans enka. Ett annat förhållande är deremot med tjänstemäns barn. Såsom Utskottet säger, har Riksdagen "endast i ytterst sällsynta undantagsfall" medgifvit pensionering af aflidne tjänstemäns efterlemnade barn. Sådana sällsynta undantagsfall äro, då icke allenast faderns långvariga tjänstetid och medellösa omständigheter tala för barnen, utan äfven fadern på något särskildt utmärkt sätt frejdat landet t. ex. i fråga om berömda vetenskapsmän eller personer, som gjort staten verkligt stora tjänster; i sådana undantagsfall gifves åt barnen pensionen såsom ett uttryck af en nationalerkänsla. Ett sådant fall förefinnes icke här, och vid detta förhållande har jag icke kunnat annat än deltaga i Utskottets afstyrkande. Jag är ock öfvertygad, att om Riksdagen skulle på grund af de omständigheter, som här föreligga, bevilja pension åt en afliden tjänstemans dotter, så skulle många andra tjänstemannadötrrar kunna åberopa detta prejudikat såsom skäl att vädja till och ihågkommas af Riksdagen. Jag kan enskildt ömma för den

person, som här är i fråga; men jag tror icke att de grunder, som nu äro gällande för uppförande till understöd på nionde hufvudtiteln, tala för att ifrågavarande person skall å densamma uppföras. I följd häraf anser jag mig böra yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Faxé: Lika med den förste talaren medgifver jag, att den regel, som Utskottet uppställt för sig att icke gerna bevilja pensioner åt barn efter aflidne tjänstemän, är riktig; men ingen regel finnes utan undantag. Jag tror också, att ett sådant undantag här är för handen. Den förste talaren har redogjort för Öfverstelöjtnanten Schanders verksamhet under en lång tjänstemannabana; vidare har han anmärkt, att just med anledning af Schanders förtjenster hans enka fått sig pension beviljad af Riksdagen. Men, säger man, detta bör icke utsträckas till dottern. Har fadern verkligen gjort sig förtjent af landet, ser jag dock icke hvarför ej välviljan skulle utsträckas äfven till hans barn. Hvad särskildt denna dotter angår, förekommer det förhållande, att hon är ytterst sjuklig. Man invänder visserligen, att pension icke bör beviljas åt döttrar, som kommit till mogen ålder, då de kunna åtminstone förtjena sitt bröd genom att taga tjänst hos andra; men här är detta en omöjlighet, ty jag vet bestämdt, att hon sökt att få anställning hos andra, men icke lyckats. För närvarande är det henne omöjligt, till följd af tilltagande sjukdom, att sjelf kunna försörja sig, och bland hennes närmare skyldemän finnes ingen med förmåga att hjälpa henne. Jag hemställer till Kammarens behjertande, huruvida det är skäl att lemna en sjuklig och fattig dotter efter en förtjenstfull tjänsteman åt nöd och elände. Hon kan visserligen anlita fattigvården; men jag hemställer till hvarje fader, huruvida icke det vore påkostande att tänka sig, att hans barn, som fått uppfostran, skulle behöfva falla fattigvården till last.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr af Klint: Håller man sig endast till statens skyldighet, medgifver äfven jag, att den icke kan eller bör utsträckas så långt, att staten i regeln pensionerar barn efter tjänstemän; men billighets-skäl och välvilja kunna ju också tala. Här gäller frågan en fattig och sjuklig dotter efter en förtjent tjänsteman; och jag tror icke att det skulle innebära något vådligt prejudikat för framtiden, om denna pension beviljades; ty om vi genomgå listan på dem som blifvit här föreslagna till pension, så finna vi att Öfverstelöjtnanten Schanders dotter är den enda, som befinner sig i ifrågavarande kategori. Då, som sagdt, jag icke kan anse det vara såsom prejudikat farligt att nu bevilja denna pension, får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå, samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; gjordes först

proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts förevarande nådiga förslag, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

4:de—8:de punkterna.

Biföllos.

9:de punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vid denna punkt har Stats-Utskottet gjort ett tillägg utöfver Kongl. Maj:ts proposition genom den föreslagna bestämmelsen, att maximum för åt hvarje understödstagare lemnadt understöd icke skulle få öfverstiga 30 R:dr. Efter mitt förmenande är det omöjligt att veta, hvad en sådan understödstagare verkligen behöfver och kräfver; och då fråga är om personer, hvilka redan hunnit till så långt framskriden ålder som dessa, tror jag, för min del, att man borde öfverlemna åt Kongl. Maj:t att bestämma understödets belopp, så att de må få något så när hvad de behöfva. Jag anhåller därför, att de sista orden i Utskottets framställning måtte uteslutas, så lydande:

“Dock med vilkor, att understödsbeloppen icke få öfverstiga 30 R:dr för hvarje understödstagare“.

Grefve af Ugglas: Då det är fråga om att bestämma ett förslagsanslag, är det naturligtvis gifvet, att man måste göra sig några beräkningar öfver det belopp af anslaget, som i verkligheten kan komma att utgå. Hvad dessa landtvärnsmän angår, är det gifvet, att de afgå undan för undan, och att, om anslaget bibehålles vid samma belopp, pensionerna blifva större och större. Om anslagets siffra af 20,000 R:dr skulle ständigt bibehållas, skulle slutligen, när flertalet af landtvärnsmännen hunnit med döden afgå, pensionerna komma att uppgå till allt för stora belopp. Kongl. Maj:t har ej heller förbisett denna omständighet, ty af den till förra Riksdagen aflättna proposition om statsverkets tillstånd och behof inhemtas, att dåvarande Chefen för Landtförsvars-departementet uttalat den åsigt, att understödet icke i något fall borde öfverstiga 30 R:dr för hvarje understödstagare. Stats-Utskottet har nu på grund häraf vid denna riksdag föreslagit ett enahanda belopp, som hittills utgått, men derjemte visat, att det uppmärksammat nämnda förhållande och velat inlägga en reservation i afseende å summans användande, så att en gräns skulle sättas för understödets belopp, i likhet med Kongl. Maj:ts åsigt vid förra riksdagen. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Grefve Mörner: Det omnämnda beloppet gifver icke 3 R:dr i månaden på året, och det måtte hvar och en begripa, att, om det är meningen att hjälpa dessa personer att få ett någorlunda skäligt underhåll, detta är alldeles för knappt. Då antalet för hvarje år

minskas, kan jag icke föreställa mig möjligheten, att ett anslag till samma belopp som för närvarande, eller 20,000 R:dr, skulle för all framtid blifva erforderligt; men om de, som släpat fram ett uselt lif, på sista tiden få någon lindring, kan deri icke ligga någon obillighet. Jag fortsätter mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten oförändrad och dels af Grefve Mörner, att punkten skulle antagas med uteslutande af den sista meningen, så lydande: "dock med vilkor att understödsbeloppen icke få öfverstiga 30 R:dr för hvarje understödstagare"; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten oförändrad, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på punktens antagande med uteslutande af den sista meningen, då svaren likaledes utföllo med många såväl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten utan någon ändring ånyo blifvit framställd samt med många både ja och nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Grefve Mörner begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i 9:de punkten af Utlåtandet N:o 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles samma hemställan med uteslutande af den sista meningen: "dock med vilkor att understödsbeloppen icke få öfverstiga 30 R:dr för hvarje understödstagare".

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 34.

Nej -- 41.

10:de—15:de punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Herr Statsrådet Wennerberg: Den af Kongl. Maj:t gjorda framställan om pension till Lektor Aulins enka har blifvit af Stats-Utskottet afstyrkt på grund af "den jemförelsevis korta tid af 17 år, hvarunder Aulin varit i det allmännas tjänst anställd".

Det är onekligt, att det fordras en viss tidslängd, äfven för den

skickligaste, för att visa ej blott sin duglighet, utan äfven i hvad mån den varit verkligt fruktbringande. Men det torde dock vara för hvar och en klart, att en utmärkt man äfven i det allmänna tjänst kan hinna att under en tid af 17 år uträtta något af den beskaffenhet, att man måste erkänna. att han af samhället gjort sig väl förtjent.

Jag vågar påstå, att detta var fallet med Lektor Aulin. Han lyckades att, under den tid han såsom lärare tjänstgjorde dels i Gefle och dels vid Stockholms gymnasium, genom ihärdig sträfvan i mer än vanlig grad utveckla framstående egenskaper som läroboksförfattare, lärare och vetenskapsman.

I det statsrådsprotokoll, som finnes den Kongl. propositionen bilagd, angående den föreslagna pensionen, äro i allmänhet angifna de skäl, som föranledt Kongl. Maj:ts hemställan till Riksdagen, men jag anhåller, att — för den händelse sådant skulle anses nödigt — äfven få framhålla dessa i några särskildheter, såsom ytterligare bevis på Aulins ovanliga förtjenster om det svenska elementarläroverket. Det gagn han gjort detsamma genom utgifvandet af Pedagogisk tidskrift skall snart erkännas; erkändt är redan det han gjort genom sina läroböcker. Redan 1853 utgaf han en bearbetning af Krügers grekiska grammatika, som snart blef antagen vid läroverken och erhöll det förtroende, att 1864 en tredje upplaga af densamma måste uppläggas. 1859 utarbetade han en Herodotisk formlära samt grekiska skriföfningar till ungdomens tjänst. 1861 utkom hans Xenophons Anabasis med kommentarier och lexikon, hvilket arbete äfven vann ett sådant erkännande, att en ny upplaga efter någon tid erfordrades. 1862 utgafs vidare en förtjenstfull grekisk läsebok. Under det att han sålunda under sin kraftfullaste verksamhet oförtrutet försåg det svenska läroverket med dugliga läroböcker, något hvarpå hvar och en, som nitälskar för en god undervisning, ej kan annat än lägga den aldra största vikt, mottogo vi från honom, närmare slutet af hans lefnad då redan hans hårdt anlidade krafter voro brutna, 1864 de sex första rapsodierna af Odysseen med anmärkningar och 1865 likaså de 6 första rapsodierna af Iliaden. Döden afbröt hans fullbordande af ett grekiskt homeriskt lexikon.

För dem, som anse, att för bedömande af dugligheten hos en lärobok väl fordras andra domare än tacksamma medlärare, anhåller jag att få nämna, att erkännande af hans verksamhet i denna riktning kom honom till del äfven från andra. Det vederfors nemligen Aulin -- hvad som är sällspordt nog för arbetarne i vårt land på filologiens område, der vi i allmänhet skära ganska magra lagrar — den äran att blifva af Tysklands filologer med beröm omnämd. Så anföras hans åsigtter ofta af den utmärkte Ameis, och en annan framstående språkforskare Koch omtalar sin tacksamhetsskuld till "den förtjenstfulle svenske Homerikern Aulin".

Man vore frestad tro, att, då hans läroböcker rönt ett sådant mottagande, skulle han såsom författare hafva skördat ej obetydlig vinst på dem. Så var likväl icke förhållandet. Hans grammatika beredde honom en inkomst af endast 200 R:dr, Xenophon 600 R:dr, och för sina Homeriska arbeten, för hvilka skulle tillfalla honom ett

belopp af 800 R:dr, erhöll han endast 400 R:dr. emedan såsom vilkor i kontraktet med förläggaren var fastställt, att andra hälften af beloppet skulle utbetaltas först då, när det till arbetet hörande lexikon blifvit utgifvet. Men som detta aldrig kom att fullbordas, erhöll han ej denna sednare hälft. Vi se således, att dessa fleråriga ansträngningar och alla dessa utmärkta arbeten inbragte en sammanlagd summa af något öfver tusen riksdaler.

Aulin hann ej fram till någon af de högre lönegraderna. När han dog, efterlemnade han hustru och tre barn. det äldsta 12, det yngsta 6 år, i så knappa omständigheter, att det för hvar och en var klart, att då boets skulder blifvit betalda, mindre än intet återstod. Skulderna voro omkring dubbelt så stora som tillgångarne. Jag bör dock upplysa Kammaren om, att hans enka och barn för närvarande hafva *något* att lefva af, och vill derföre meddela, att efter Aulins död hans forne medlärare och vänner genom hållandet af åtskilliga föreläsningar i hufvudstaden hopsamlade ett litet kapital, hvars ringa afkastning utgör den efterlevande familjens enda säkra inkomst.

Jag gör mig fullt förvissad derom, att denna Kammare ej skall neka att visa sin erkänshet mot en person af stor medborgerlig förtjenst, genom att skänka åt hans fattiga enka och barn den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen.

Herr Nordström: Sedan högsta chefen för läroverken åt Lektor Aulins verksamhet gifvit ett så i alla hänseenden hedrande omdöme, och denna verksamhet äfven blifvit i sådan anda bedömd af direktionen för Stockholms stads undervisningsverk, hvars yttrande läses i det Kongl. Maj:ts proposition bilagda statsrådsprotokoll, så torde ej inför denna upplysta Kammare något vidare vara att säga för att den mening skall segra, som vill gifva hans enka ett understöd. Man bör ej glömma, att det är så ställt i samhällena — jag klandrar ej detta, jag blott nämner att så är — att de, som arbeta på grundläggandet af den uppväxande generationens bildning och sålunda i högre mån än andra inverka på den framtida utbildningen af ett lands kultur. intaga i lifvet en obetydlig yttre ställning, under det att deras verksamhet är en af de mest fruktbringande för framtiden. Lektor Aulin särskildt både arbetade i det tysta och vann alla sakkännares bifall för produkten af det arbete, på hvilket han nedlade sådana ansträngningar, att de måhända i ej ringa mån bidrogo att förkorta hans dagar. Det torde väl vara tillbörligt att göra hans minne så erkänt, att hans efterlemnade närmaste måtte få en nödtorftig hjälp för sitt lufs uppehälle.

Jag förenar mig i anhållan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Arrhenius: Efter de anföranden, som här blifvit afgifna af Herr Statsrådet och chefen för Ecklesiastik-departementet och den föregående talaren, kan jag fatta mig mycket kort. Jag åtnjöt den förmånen att personligen känna numera afidne Lektor Aulin under loppet af flera år och lärde derunder värdera honom både såsom en utmärkt man och en af våra skickligaste pedagoger. Han var älskad och

ärad ej endast af sina medlärare, utan äfven af sina lärjungar, och han skötte sitt kall på ett sätt, hvarigenom han ej allenast bibringade dessa lärjungar kunskaper, utan äfven grundlade hos dem en känsla af sedligt allvar, som har högre betydelse för lifvet, än hvad som vinnes genom lexor för dagen. De förtjenster han nedlagt under loppet af de flera år han var redaktör af pedagogisk tidskrift, genom hvilken han sökte verka för utveckling af lärometoden vid elementarläro-ken, äro allmänt erkända. Det är väl sannt, att han endast i 17 år fick verka, men under dessa 17 år uträttade han mer än mången annan på 34. Det beror väl ej egentligen derpå huru länge man lefver, utan huru man lefver. Vi känna män, som lefvat ganska länge men uträttat ganska litet. Med Aulin egde motsatsen rum; han arbetade med stor förmåga, så länge hans krafter det med-gåfvö, intill dess en förtidig graf bäddades honom och han således rycktes bort från den verksamhet, i hvilken han med helsa och kraf-ter länge kunnat gagna sitt fädernesland. Han efterlemnade vid sin död, som bekant, enka och tre små barn, och i sterbhuset fanns ej någon tillgång. Kamrater och vetenskapsmän, som lärt känna ho-nom och hans verksamhet, anordnade särskilda föreläsningar för att förskaffa hans efterlevande enka en liten penningesumma, hvaraf hon och hennes barn skulle kunna erhålla ett ringa bidrag till sitt lifs uppehälle, och redan detta vill synas mig vara ett så talande bevis för Aulins förtjenstfulla verksamhet, att något vidare knappt be-höfver tilläggas. När vi känna med hvilken omsigt och sparsamhet Kongl. Maj:t föreslår sådana pensioners beviljande som den ifrågava-rande, torde vi ej böra hysa några betänkligheter att bifalla Kongl. Maj:ts proposition, hvartill jag nu ock anhåller om bifall.

Grefve af Ugglas: Då Utskottet tillstyrkt Kamrarne att ej godkänna Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, har detta ej skett, derföre att Utskottet förbisett de pedagogiska förtjenster, Lek-tor Aulin nedlagt, och hvilka i det Kongl. Maj:ts proposition bilagda statsrådsprotokoll finnas angifna och sedermera här i Kammaren blifvit af chefen för Ecklesiastik-departementet ytterligare betonade, utan Utskottet har tvekat att med afseende å den ringa tid, som Aulin i statens tjänst tillbragt, tillstyrka beviljandet af pension åt hans efterlevande enka. Jag känner, för min del, endast ett enda, någorlunda likartadt fall med detta, och det var då pension, äfven på grund af Konglig proposition, beviljades åt förre sekreteraren i statistiska centralbyrån Fähræi enka. Det föreföll likväl Utskottet att, hvilka än Aulins förtjenster varit på pedagogiens fält, dessa dock icke kunde fullt jemföras med Fähræi, genom den verksamhet denne sistnämnde utöfvade på det statistiska området, och hvilken verksam-het ansågs så förtjenstfull, att hans bortgång hölls såsom en verklig olycka, enär han betraktades som nästan omöjlig att ersätta. Det tillkommer nu Kammaren att afgöra, om Kammaren finner dessa båda personer vara hvarandra fullt jemförliga eller, om äfven Aulin skulle finnas hafva varit Fähræus något underlägsen, Aulins verk-samhet ändock varit så pass förtjenstfull och betydelsefull, att Kam-

maren anser ett afsteg från hvad som vanligen berättigar till pension böra göras.

Herr Beckman: Jag känner mig nog lycklig att i denna fråga kunna ansluta mig till de föregående talare, hvilka förordat bifall till Kongl. Maj:ts proposition om beviljande af pension åt Lektor Aulins enka, och särskildt gläder det mig att finna, hurusom, enligt mitt förmenande, fullt tillräckliga och kraftiga skäl här blifvit anförda för bifall till den Kongliga propositionen. Föga återstår sålunda för mig att tillägga.

Jag ber likväl att först få göra en invändning med anledning af det resultat, till hvilket den näst föregående talaren kommit vid den jämförelse han anställt mellan de två af honom uppgifna, tidigt bortgångne unge män. Jag kan ej finna så stor skiljaktighet i afseende å bådas förtjenster och den betydelse deras verksamhet utöfvade på fäderneslandet, som han tycktes vilja antyda. Den omständigheten, att skollärarens kall och verksamhet eger rum så mycket i det fördolda, gör att förtjenster på den banan icke så frappant falla människorna i ögonen och derföre mindre uppmärksammas, men detta hindrar ej, att detta kall är för fäderneslandet lika betydelsefullt som något annat, och jag ansluter mig i detta hänseende till den af de föregående talarne, som visade att, oaktadt lärarens föga bemärkta ställning i samhället, lärarekallet dock egde för ett lands hela framtida kultur en synnerlig betydelse. Här finnes ingen pensionsinrättning, från hvilken understöd kan lemnas åt enkor och barn efter aflidne lärare vid elementarläroverken; det enda tillfälle, som erbjuder sig i det hänseendet, är den högst obetydliga enkehjelp, som kan lemnas dem på samma sätt som prestenkor i vissa stift. Detta tillfälle till understöd förefinnes dock ej, för så vidt jag känner det, för enkor efter lärarne vid Stockholms elementarläroverk.

Jag tror emellertid, att det vore billigt, att då en mans förtjenster inom hans kall och betydelsen af hans verksamhet för landet varit så framstående som här är fallet, någon erkänsla bereddес derfor. Det är väl möjligt, af den anledning att elementarlärarnes antal är så stort, att flera kunna komma i jämförelse med den nu ifrågasvarande, än som skulle vara förhållandet på ett annat fält, åt hvilket ett jämförelsevis färre antal personer egna sin verksamhet. Men detta tror jag i alla fall ej bör afskräcka Riksdagen från att ur billighetens och barmhertighetens synpunkt fästa afseende vid den gjorda framställningen, ty i alla händelser kommer ej ofta att inträffa, att en man — innan han ännu ens uppnått den högsta lönegraden och innan han kunnat förvärfva nödtorftig bergning åt sig och de sina, än mindre något aflägga — slutar sina dagar efter så trogen tjänst mot fäderneslandet och efter att hafva utöfvat en verksamhet, som burit sådana frukter. Jag ser en hög grad af nitälskan för lärarekallet särskildt i den verksamhet, Aulin utöfvade såsom utgifvare af Pedagogisk tidskrift. Denna tidskrift är visserligen föga känd af andra än skolmän och dem som verka för skolan, men obestridligt var den sådan, att den egde en ytterst betydelsefull inver-

kan på läroverken. Detta är dock endast en ringa detalj af hvad som synes tala för bifall till denna Kongl. Maj:ts proposition.

Jag får, af anförda skäl och utan att vidare uppehålla Kammaren, uttala mitt instämmande med dem, som yrka bifall å Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Hamilton, Henning: Då jag under en längre följd af år iakttagit den af Lektor Aulin utöfvade verksamhet, anser jag mig skyldig hans minne att förena mig med dem som här yttrat sig till förmån för hvad Kongl. Maj:t föreslagit och yrkat afslag å Stats-Utskottets hemställan. Stats-Utskottet har såsom egentligt skäl för afslag anført den jemförelsevis korta tid af 17 år, under hvilken Lektor Aulin varit i det allmännas tjenst anställd. Det är nog ganska riktigt, att en viss och ej alltför kort följd af år måste fastställas såsom *berättigande* till pension, men det är ej riktigt om man anser att en viss tid skulle erfordras för att anses förtjent af fäderneslandets tacksambet på ett eller annat sätt, och det synes mig ej att denna verksamhet skulle behöfva vara ens jemförlig med den Lektor Aulin utöfvat, för att staten skulle vilja visa sin tacksamhet genom att åt enkan anvisa en pension till ett belopp af 300 R:dr. Det är möjligt att en person, som för statens ändamål ej utträttat det allra ringaste under hela sin lefnad, likväl under ett ögonblick af hänförelse uppoffrar till och med sitt lif, och då anses det vara skäl att hans enka erhåller pension. Skulle det då ej vara skäl att bevilja samma förmån för en verksamhet som oafbrutet fortgått under 17 år, särdeles som känslan af ständigt aftagande krafter dock ej förmått döfva känslan för pligten? De förtjenster, Lektor Aulin har om den grekiska lärobokslitteraturen, hafva af chefen för Ekle-siastik-departementet blifvit så fullständigt ådagalagda, att jag ej bör besvara Kammaren med att vidare framställa dem. Jag vill blott i afseende å enkans ekonomiska ställning nämna, att inkomsten af nåd-året åtgick dels till aflönande af vikarie, dels till betalande af den skuld mannen lemnade efter sig. Den enda tillgång, som nu finnes, är ej enkans utan barnens; den har uppkommit genom några föreläsningar, som af åtskilliga den afidnes kamrater höllos här i staden för att bereda någon hjälp till barnens uppfostran. Den summa, som genom föreläsningarne åstadkoms, var 2,800 R:dr, men deraf måste genast 500 R:dr användas för barnens räkning; det kapital, som finnes för bestridande af barnens uppfostran är således ej större än 2,300 R:dr, och det lär väl ingen anse möjligt att en mor med röntan af detta kapital kan uppfostra tre barn; hennes egna arbetskrafter blifva naturligtvis så upptagna af barnens vård och uppfostran, att man af dem ej kan fordra mera. Jag yrkar bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Friherre Funck: Redan inom Stats-Utskottet arbetade jag för att söka utverka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Jag har trott mig kunna och böra göra det på grund af de skäl, som finnas anförda i det Kongl. Maj:ts proposition vidfogade statsrådsprotokoll. Dessa skäl hafva nu ytterligare och så fullständigt blifvit utvecklade, att

jag finner mig äfven nu böra yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Bergstedt: Om här endast vore fråga om att i efterlevande personer belöna de förtjenster, som en statens tjenare ådagalagt, så skulle jag kanske ställa mig på Stats-Utskottets ståndpunkt, och om frågan här endast vore att gifva uttryck åt en vacker känsla af deltagande för ett aktningvärdt fruntimmer som med tre små barn befinner sig i torftiga omständigheter, så skulle jag kanske sveka att bifalla den föreslagna pensionen, men nu kan jag det ej, och det blott och bart från ekonomisk ståndpunkt. Den som känner den grekiska lärobokslitteraturens tillstånd, innan Lektor Aulin började sin verksamhet, och den som känner hvad den nu är värd, häpnar för den upplysning, som här har lemnats af Herr chefen för Ecklesiastikdepartementet, att ej det arbete, som här nedlades, inbragte Aulin mer än 1,200 R:dr. Jag tror, att Riksdagen kan betrakta den föreslagna pensionen såsom räntan på ett litet kapital, anslaget af staten för att godtgöra ett värdefullt arbete, och äfven under den förutsättning att dessa 300 R:dr skulle komma att utgå i alla tider, så motsvara de dock endast ett kapital af 6,000 R:dr, och med 6,000 R:dr äro Aulins förtjenster såsom läroboksförfattare klen betalda. Nu kommer dessutom detta belopp kanske knappt att utgå till hälften. Jag ber att få tillstyrka bifall till den af Kongl. Maj:t föreslagna pensionen.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till den förevarande punkten, hvartill svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågasvarande nädiga framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

17:de—22:dra punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 4 och 6 dennes bordlagda utlåtande N:o 27, i anledning af väckt motion om beviljande af anslag för upprensning af åtskilliga vattendrag inom Norrbottens län.

1:sta punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Genom den af motionären gjorda framställning åsyftas att vinna ett ingalunda ovigtigt ändamål, det måste medgifvas, men efter mitt förmenande är man på väg att inlåta sig på utgifter, för hvilkas gränser man har svårt att på förhand göra sig reda. Hittills har det varit öfverlemnadt åt dem, som ville verkställa flottningar, att sjelfve öppna flottleder; efter detta förslag skulle staten träda emellan och anlägga flottleder för enskildes be-

gagnande. Det är, efter min åsigt, ett bakvändt sätt att gå till väga, som säkerligen ej skulle hafva kommit i fråga, om det afgifna förslaget rörande ordnandet af vattenrätten hade kommit under Riksdagens pröfning. Då hade Riksdagen varit i tillfälle att bestämma rättigheter och skyldigheter för dem, som vilja anlägga flottleder afvensom under hvilka vilkor bolag för sådant syfte skulle bildas. Nu deremot skulle staten blifva den som anlade dessa flottleder och skulle derigenom ikläda sig utgifter och bestyr af helt och hållet industriell natur. Det tyckes för öfrigt att statens skogar redan gå med temligen god fart utför floderna sådana som dessa nu äro, och jag har för ett par dagar sedan af en från Norrbotten anländ tjänsteman hört uppgifvas, att största faran för Norrlands framtida beboelighet ligger mindre i den olofliga afverkningen än i den alldeles ofantliga utsträckning, hvori den tillätna utvecklar sig. Det ena stora sågverksbolaget bildar sig efter det andra, och de öfverbjuda hvarandra för inköp af afverkningsrätten under femtio år å skattehemmanens skogar samt bestämma dervid så små dimensioner å det timmer som skall lemnas kvar, att när afverkningstiden en gång är slut finnes knappt så mycket skog åter att hemmansegarne kunna timra om sina små stugor. Under dessa förhållanden och med sådana utsigter framför sig skulle det vara ett komplett misstag, om staten ville uppträda såsom ordnare af hela detta flottväsende; det är ju naturligt att om staten anlade dylika flottleder, komme på dem ej endast produkter från kronans skogar att framflottas utan äfven från de utmed kronans flottleder befintliga enskilda hemman. Jag får för min del yrka afslag å Utskottets hemställan, väsentligen på grund deraf att man icke vet, hvarpå man inlåter sig, och emedan det synes mig ej om Skogsstyrelsen finner eller funnit en sådan anstalt erforderlig, skulle det vara bemälda styrelsens skyldighet att gå in till Kongl. Maj:t med underdånig hemställan i frågan. Ärendet hade då blifvit af Kongl. Maj:t taget under ompröfning och Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen hade kunnat granska förslaget; nu deremot finnes ej någon sådan utredning, utan det är hufvudsakligen med stöd af Skogsstyrelsens promemoria, som Stats-Utskottet gjort sin hemställan, en hemställan hvilken efter mitt förmenande kan hafva temligen vidtutseende följder.

Jag anhåller, som sagdt, om proposition å afslag på Utskottets ifrågasvarande hemställan.

Friherre Funck: Som Kammaren behagade finna, har motionären väl yrkat, att anslag skulle beviljas dels till undersökning och upprättande af kostnadsförslag och dels till upprensning, men Utskottet har ingalunda gått så långt, utan har endast föreslagit ett anslag till bestridande af kostnaderna för en på noggranna undersökningar grundad utredning om de särskilda vattendragens inom Norrbottens län upprensning och uppgörande af kostnadsförslag dertill. Detta har Utskottet trots sig kunna och böra göra af det skäl, att det är alldeles nödvändigt för vederbörande, som skola tillgodogöra dessa skogar, att hafva en dylik ledning vid bedömandet af de köpeanbud, som komma in, liksom det måste vara af vigt för köparen

att veta hvilka kostnader, som kunna erfordras för åstadkommandet af en upprensning. För närvarande, enligt hvad jag tror mig veta, går det så till, att den enskilde spekulant, som inlemnar köpeanbud på rätt till afverkning, tillika erbjuder sig att verkställa flottledens upprensning mot ersättning genom afdrag å inköpspriset. Då nu vederbörande myndighet, som skall pröfva anbudet, ej har aning eller begrepp om hvad upprensningen kan kosta, så blir följden att den kostnad, som drabbar staten, uppgår till vida högre belopp än den eljest skulle behöfva göra. Ett ytterligare skäl är att, om kostnadsförslag vore uppgjorda, så vore det sannolikt och troligt att många flere konkurrenter skulle våga göra anbud, då de på förhand kunde göra sig begrepp om kostnaderna. Utskottet har alldeles icke ingått i någon som helst pröfning, huruvida lämpligast skulle vara att staten sjelf verkställde de erforderliga upprensningarne, utan har tvärtom uttalat den åsigt, att medel för ifrågakvarande strömningsningars verkställande ej kunna beviljas i frågans närvarande skick och innan på noggranna undersökningar grundad kännedom vunnits om ungefärliga beloppet af de erforderliga kostnaderna.

Här är således endast fråga om en föregående utredning, en utredning hvarpå staten ovilkorligen skulle vinna efter mitt förmenande, och då jag ej kan finna att här blifvit anförda giltiga skäl deremot, så yrkar jag bifall å Stats-Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Ros: Jag har egentligen ej något att tillägga till hvad Friherre Funck redan yttrat och Skogsstyrelsens promemoria innehåller. Jag vill endast fästa Grefve Mörners uppmärksamhet på, att det ej är fråga om att begära anslag af staten för flottledernas upprensning, utan blott att få undersökningar verkställda och att få beloppen bestämda för kostnaderna; detta är så mycket mera nödvändigt, som det har händt, att då Skogsstyrelsen skolat uppgöra kontrakt om försäljning af skog, så hafva spekulanterna gjort så låga anbud som 10 å 15 öre för trädet, och såsom skäl därför hafva de anført, att upprensningar erfordrades, som skulle kosta 30,000, 40,000 ja ända till 50,000 R:dr. Dessa kostnadsförslag äro af spekulanterna naturligtvis uppgjorda så högt som möjligt, men om dessa förslag ej komma att blifva beroende på ensidiga undersökningar, utan på utlåtanden från af staten tillförordnade besigtningmän, så skulle det säkerligen visa sig att kostnaderna ej komme att uppgå till hälften, och derigenom skulle dessutom Skogsstyrelsen få en grund, efter hvilken den kunde bestämma afverkningsprisen. Med stöd af det nu anförda anhåller jag, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr von Koch: I afseende å den underdåniga skrifvelse, som i nu förevarande punkt ensamt är föreslagen, så skulle den kanske i och för sig vara oskyldig nog, om det icke af andra punkten i utlåtandet visade sig, att för verkställande af de i skrifvelsen föreslagna undersökningar penningar erfordrades. När fråga är att af Riksdagen erhålla anslag, anser jag att man, och det gäller i synner-

bet om ombetsmän, bör i första hand vända sig till regeringen. Huru det än må gå med första punkten, kommer jag i alla händelser att yrka afslag å den andra, derest icke någon af Konungens rådgifvare uppträder till densammas försvar. Då det väl emellertid ej lönar mödan att antaga den första punkten, om man icke beviljar det i andra punkten föreslagna anslaget, så yrkar jag afslag äfven å förevarande punkt.

Grefve Mörner: En representant från Norrbottens län väckte inom Andra Kammaren förslag om medels anvisande till upprensning och försättande i flottbart skick af vissa uppgifna vattendrag, och med anledning deraf haf Stats-Utskottet gjort hemställan om undersökningar för upprensning af alla vattendrag i hela Norrbottens län. Man kan väl på förhand, äfven utan att vara mycket bekant med förhållandena i Norrbotten, veta, att detta ej kan verkställas utan högst betydliga kostnader. Det nämndes af en talare, att ett enda upprensningsarbete kunde kosta 30,000, 40,000 ända till 50,000 R:dr; det anser jag visst ej för mycket; jag har sett handlingar, som utvisa att Herrarne Dickson gjort upprensningar, som kostat mycket mer än denna summa, kanske en eller annan nolla till. De kostnader som drabba spekulanten i och för anläggandet af en flottled äro ej för mig något giltigt skäl att tillstyrka bifall till Utskottets hemställan, isynnerhet som det skulle draga med sig en vidlyftig administration med tillhörande stort tjänstepersonal. Det påståendet att upprensningarne skulle blifva dyrare, när de göras af enskilda på dessas egen risk, än när de göras af staten, strider mot all erfarenhet i den vägen; det är i allmänhet så, att den enskilde söker något så när bevara sina intressen och söker akta sig för onödiga utgifter; deremot händer det ej så sällan, att det tages något rundligare till, när frågan är om allmänna medel. Jag tror för min del att det icke är särdeles mycket förloradt, om vi afvakta en kommande riksdag, då saken kan vara behörigen utredd och kan komma in till Riksdagen i officiell väg.

Herr Ekman, Carl: De anmärkningar, som här blifvit framställda emot Stats-Utskottets föreliggande betänkande, hafva dels varit riktade deremot att förslaget blifvit af Utskottet tillstyrkt, ehuru det icke utgått från Regeringen, utan blifvit väckt af enskild motionär, dels hafva de varit föranleda af en farhåga att ett bifall till förslaget skulle leda Riksdagen in på alltför stora och oberäknliga utgifter.

Hvad beträffar den första anmärkningen, eller att förslaget framkommit på grund af enskild motion, så vill jag, lika med den värde ledamot af Kammaren, som framställde denna anmärkning, instämma deri, att det varit mycket önskvärdt, om denna fråga kommit till Riksdagens afgörande på grund af en Kongl. proposition, men då så icke varit förhållandet och Utskottet hade fått till sig remitterad en enskild motion i ämnet, så var det Utskottets ovilkorliga skyldighet att tillse hvad som i anledning deraf borde föreslås.

Utskottet har då gått den väg, som det kunde gå, och från Skogs-

styrelsen förskaffat sig de upplysningar, som satte Utskottet i tillfälle att bedöma frågan. Dessa gifva vid handen, att det icke blott är den af motionären föreslagna Pite elf, som kan komma ifråga att upprensas, utan att äfven åtskilliga andra elfvar i Norrland beröra kronans skogstrakter och kunna behöfva upprensning. Då var det icke skäl för Utskottet att inskränka sitt förslag inom de gränser motionären föreslagit, utan när ett behof fanns af upprensning af de Norrländska elfvarne i allmänhet, så syntes det Utskottet riktigare att göra framställningen i den form under hvilken den nu föreligger, och det lærer väl icke af någon, som vill sätta sig in i de norrländska förhållandena, kunna bestridas, att vid de underhandlingar, som emellanåt ega rum emellan enskilda spekulanter på timmerköp från kronoskogarne och Skogsstyrelsen, denna sistnämnda skall sväfva i största ovisshet om hvad timret på kronans skogar är värdt. Styrelsen kan nemligen icke bilda sig någon bestämd åsigt om detta värde, då styrelsen icke eger tillförlitlig beräkning öfver hvad de nödiga flottledernas upprensning kostar. Skall den enskilde, som spekulerar på att köpa timret, ovilkorligen äfven bekosta elfrensningen, så kan det ligga i hans intresse att deröfver skaffa sig kostnadsförslag, som äro så höga som möjligt, att vid underhandlingarne om timmerköp förevisa. Hafva åter undersökningarne skett för statens räkning, så finnes all anledning antaga, att de upprättade kostnadsberäkningarne öfver vattendragens rensning och försättande i det skick att timmerflotning på dem kan verkställas blifva mera tillförlitliga. När Skogsstyrelsen eger tillgång till sådana beräkningar, kan den då antingen föreslå att medel anvisas till ett vattendrags upprensning på kronans bekostnad, och att det upplåtes till fri flottning för alla dem, som vilja köpa timmer på kronans skogar, eller ock med kändedom om den verkliga upprensningskostnaden, ifall den af enskild person verkställes emot rättighet att af andra flottande uppbara ersättning efter fastställd skäligh taxa, beräkna sådant pris för det timmer som från kronoskogarne försäljes, att detta motsvarar verkliga värdet. Då vi väl böra sträfva derhän, att staten af sina stora skogar i Norrland skall erhålla en inkomst, som i någon mån motsvarar dessas ofantliga värde, tror jag således att det är allt skäl att förskaffa upplysningar, huru det förhåller sig med möjligheten och kostnaden att från skogarne till sågverken nedflotta timret. Jag tror mig med det anförda hafva besvarat den första anmärkningen emot Utskottets förslag.

Hvad dernäst angår de oberäkneliga utgifter, hvilka Riksdagen genom ett bifall till detta beslut skulle hafva gifvit på hand att åtaga sig, så komma de ju att blifva föremål för särskild pröfning af Riksdagen och lära icke ifrågakomma med mindre de skäl som anföras för sådana utgifter kunna af Riksdagen godkännas. Med det i andra punkten tillstyrkta anslag afses blott att få kostnadsberäkningar uppgjorda. Jag tror mig på goda skäl kunna tillstyrka Kammaren att bifalla hvad Utskottet föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels

bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra punkten.

Herr von Koch: På de skäl jag angaf i mitt förra yttrande anhåller jag om afslag på den nu föredragna punkten.

Herr Ekman Carl: Under åberopande af hvad jag nyss yttrade, anhåller jag att Kammarerna måtte bifalla denna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställdes proposition på bifall till punkten och besvarades med ja.

Anmälades och bordlades:

Konstitutions-Utskottets memorial N:o 5, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll;

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående väckt fråga om afsöndring af jord från Sänga prestbord till utvidgning af Sänga-mo exercisplats i Wester-Norrlands län;

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående jordafsöndring från f. d. kaptensbostället Torp till byggnadsplats och planteringsland för en folkskola i Långseruds församling af Wermlands län; och

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, i fråga om försäljning af ett postverket tillhörigt hus i Upsala stad;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 5, angående stämpelpappersafgiften;

Banko-Utskottets memorial N:o 9, i fråga om vidtagande af vissa förändringar uti inredningen af norra bankohuset; samt

Andra Kammarernas protokollsutdrag N:o 111, med delgifvande af Kammarernas beslut öfver 1:sta punkten i dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 19, i anledning af Herr Liss Olof Larssons motion N:o 4 och Herr S. Ribbings motion N:o 165, rörande den medicinska undervisningens ordnande.

Herr Frisk: Jag anhåller vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen under fjorton dagar, räknadt från nästkommande Måndag.

Denna anhållan bifölls.

Friherre Silfverschiöld: För vårdande af enskilda angelägenheter anhåller jag vördsamt, att Kammaren måtte bevilja mig ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar, räknadt från den 14 innevarande månad.

Jemväl härtill gaf Kammaren sitt samtycke.

Friherre von Otter: Jag anhåller vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen under tre veckor, räknadt från nästa Torsdag.

Kammaren biföll denna begäran.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 12 f. m.

In fidem
O. Brakel.

Tisdagen den 12 Mars 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 9 och protokollet för den 2 dennes för- och eftermiddagen.

Upplästes ett af Herr Montgomery-Cederhielm ingifvet memorial af följande lydelse:

Vördsamt får jag anhålla om permission på fjorton dagar, räknadt från den 22 dennes.

Denna anhållan bifölls.